

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 18 november 2010

Mål nr

T 1356-08

KLAGANDE OCH MOTPARTER

1. Länsstyrelsen i Västra Götalands län

403 40 Göteborg

2. Naturvårdsverket

106 48 Stockholm

3. Volvo Personvagnar Aktiebolag, 556074-3089

405 31 Göteborg

Ombud: Advokat RL, advokat MC och jur.kand. HE

SAKEN

Ansökan om tillstånd till befintlig och utökad verksamhet på

Torslandaområdet i Göteborgs kommun

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, Miljööverdomstolens dom 2008-02-26 i mål M 10242-06

DOMSLUT

Högsta domstolen upphäver punkterna 1 och 3 i Miljööverdomstolens domslut till den del som de gäller villkorspunkten 12 och visar målet i den delen tillbaka till Miljööverdomstolen.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län har yrkat att Högsta domstolen med ändring av Miljööverdomstolens dom ska ge villkorspunkten 12 följande lydelse. – Bolaget ska med utgångspunkt från tillgänglig kunskap bedöma riskerna för negativ påverkan på miljön och människors hälsa som kan orsakas av de kemiska produkter och ämnen som används i verksamheten. Baserat på riskbedömningen ska bolaget upprätta en plan för utbyte av miljö- och hälsofarliga kemiska produkter och ämnen mot sådana som bedöms vara mindre farliga. Planen ska även innehålla förslag till andra riskbegränsande åtgärder där utbyte inte är möjligt. Planen ska redovisas till tillsynsmyndigheten senast den 31 december 2010. Därefter ska resultatet av utfasnings-

arbetet och eventuella förändringar i planen årligen redovisas till tillsynsmyndigheten. – Vid val av nya kemiska produkter eller ämnen i verksamheten ska bolaget utgå från sådana där information om hälso- och miljöfarlighet, såsom nedbrytbarhet, toxicitet (akut, kronisk, eko- och reproduktions-) och bioackumulerbarhet finns tillgänglig så att en riskbedömning av användningen kan göras. Utifrån riskbedömningen ska bolaget välja sådana kemiska produkter och ämnen som bedöms vara mindre miljö- och hälsofarliga. Rutiner för detta arbete ska upprättas senast den 31 december 2008 och därefter hållas aktuella.

Naturvårdsverket har yrkat att Högsta domstolen ska upphäva villkorspunkten 12 och återförvisa målet till Miljööverdomstolen för förnyad prövning.

Volvo Personvagnar Aktiebolag har yrkat att Högsta domstolen ska upphäva villkorspunkten 12 eller, i andra hand, ge villkoret följande lydelse:

– Bolaget ska ha systematisk dokumentation om uppfyllandet av sina förpliktelser enligt Reach.

Kemikalieinspektionen har yttrat sig.

DOMSKÄL

1. Miljödomstolen har lämnat bolaget tillstånd att bedriva befintlig och

utökad verksamhet för tillverkning av motorfordon m.m. på Torslandaområdet i Göteborg. I bolagets verksamhet hanteras olika kemiska ämnen. Enligt en anteckning i Miljööverdomstolens dom använder bolaget årligen 12 400 ton kemikalier uppdelat på 2 700 produkter. Frågan i Högsta domstolen är om bolagets tillstånd ska förenas med ett villkor som tar sikte på användningen av kemikalierna. Vad målet främst gäller är i vilken utsträckning det bör ställas särskilda krav på bolagets kunskaper om de kemikalier som används i verksamheten.

2. Miljööverdomstolen har villkorat användningen med ett kunskapskrav som, enligt domskälen, gäller kemikaliernas farlighet eller sålunda deras inneboende egenskaper. Eftersom ordet ”risk” används kan det dock ifrågasättas om villkoret har den innebörden. Villkoret har följande lydelse: ”Från och med den 1 januari 2009 får det i produktionen inte användas sådana råvaror eller insatskemikalier för vilka det saknas dokumenterad kunskap om risken för olägenheter för hälsa och miljön p.g.a. dålig nedbrytbarhet, akut och kronisk toxicitet och potential för bioackumulering. Uppgifterna i dessa delar ska minst motsvara vad som enligt artikel 31 i Reach krävs i säkerhetsdatablad. Bolaget ska kontinuerligt följa kunskapsutvecklingen vad gäller råvarornas och insatskemikaliernas egenskaper avseende risken för olägenheter för hälsa och miljön. – Första stycket gäller inte sådana råvaror och insatskemikalier som på grund av sina egenskaper inte omfattas av krav på säkerhetsdatablad enligt artikel 31 i Reach. – Tillsynsmyndigheten får för en enskild råvara eller kemikalie medge undantag från kravet på dokumenterad kunskap och anstånd från tidskravet.” – Hänvisningen till Reach avser

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier.

Rättsliga utgångspunkter

3. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2006 s. 310 tagit upp frågor som rör utformningen av ett villkor om kemikalieanvändning och om de kunskaper som en sådan användning förutsätter hos verksamhetsutövaren. Domstolen har framhållit att tillståndsvillkoren måste ses i samband med de stränga sanktioner som följer av en överträdelse, såsom återkallelse av tillståndet och ett straffrättsligt ansvar. Ett villkor måste därför vara så preciserat att det kan konstateras om en överträdelse har skett och om den kan läggas till grund för sanktioner (jfr också NJA 2006 s. 188). Det villkor som var aktuellt i rättsfallet ansågs inte uppfylla detta krav och inte heller vara tillräckligt dynamiskt; det återspeglade inte den ständiga förändringen av kunskapsläget och lade inte någon skyldighet på verksamhetsutövaren att hålla sig à jour med kunskapsutvecklingen.

4. Kopplingen mellan villkoren och sanktionssystemet hänger samman bl.a. med det förhållandet att en del av de grundläggande reglerna i miljöbalken ansetts alltför allmänt hållna för att direkt kunna läggas till grund för en generell straffsanktion. Det gäller bl.a. det s.k. kunskapskravet i 2 kap. 2 §, som ingår bland hänsynsreglerna i balken. Där anges det att alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska skaffa sig den kunskap som behövs med hänsyn till verksamhetens eller åtgärdens art och

omfattning för att skydda människors hälsa och miljön mot skada eller olägenhet. Ett tillståndsvillkor som rör kunskapskravet fyller därmed funktionen att omsätta generellt tillämpliga och allmänt hållna regler till mer preciserade krav på den särskilda verksamhetsutövaren, ytterst sanktionerade med ett straffansvar (jfr prop. 1997/98:45 del 1 s. 211 f. och 524 f.).

5. Villkoren bör utformas med hänsyn till detta. Påpekas kan att lagstiftaren vid tillkomsten av miljöbalken särskilt tog upp det tidigare problemet med otydliga villkor och betonade vikten av att det kunde konstateras om en överträdelse skett (a. prop. del 1 s. 523 f. och del 2 s. 204). Att tillståndsvillkoren blir precisa har självfallet direkt betydelse för att verksamhetsutövaren ska kunna bedöma deras innehåll och för att villkoren ska få ett genomslag i praktiken.

6. I det anförda ligger också att behovet av villkor och deras närmare innehåll vid tillståndsgivningen ska bedömas utifrån den särskilda verksamhetens påverkan på människors hälsa och på miljön. Detta behöver inte hindra att förhållandevis standardiserade villkor ställs för verksamheter av ett visst slag, men villkorsfrågan måste alltid prövas alltefter de effekter som en verksamhet med en viss kemikalieanvändning får i just den omgivning som är aktuell (jfr a. prop. del 1 s. 211).

7. Kunskapskravet ska alltså ställas i relation till verksamhetens art och omfattning, liksom till dess återverkningar på hälsa och miljö. Vid användning av kemikalier förutsätter en riskbedömning, i enlighet med vad Kemikalie-

inspektionen har yttrat i målet, att verksamhetsutövaren känner till inte bara produktens eller de däri ingående ämnenas inneboende egenskaper utan också den exponering av människa och miljö som användningen ger upphov till. Den mer direkta effekten på omgivningen får sägas uppkomma genom exponeringen, vilken är beroende av den särskilda verksamhetsutövarens specifika användning av kemikalierna. Vid utformningen av ett kunskapsvillkor som rör kemikalieanvändningen finns därför anledning att inte bara beakta de inneboende egenskaperna, som förhållandevis ofta torde förutsätta likartade kunskaper i olika verksamheter, dock naturligtvis alltefter den omfattning som hanteringen har; med den utgångspunkten att villkor ska anpassas till den särskilda verksamheten är det befogat att se också till exponeringen, som alltså i stor utsträckning kan variera mellan olika verksamheter (jfr 6 kap. 7 § andra stycket 3 miljöbalken om innehållet i en miljökonsekvensbeskrivning; jfr även 22 kap. 25 § första stycket 7 i balken).

8. Miljööverdomstolen har funnit att det inte genom kemikalievillkoret ska ställas några krav på dokumentation som rör exponeringsförhållanden och riskbedömning, detta med hänvisning till vad som redan följer av förordningen (1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll. Det väcker den vidare frågan hur tillståndsvillkor bör förhålla sig till de författningsbestämmelser som reglerar en miljöfarlig verksamhet.

9. Som berörts i det föregående (vid 4) kan villkoren innebära att allmänna regler preciseras med avseende på den särskilda verksamheten. Är det fråga om en närmare reglering i författning saknas däremot många gånger anledning

att upprepa regleringen i villkoren för ett visst tillstånd (jfr Bertil Bengtsson m.fl., Miljöbalken – En kommentar, suppl. 9, juli 2010, s. 16:6). Villkoren bör i stället ta sikte på sådant som inte direkt följer av de författningsbestämmelser som ändå måste iakttas i verksamheten.

10. Gällande författningar innehåller på många punkter en förhållandevis omfattande och detaljerad reglering av miljöfarlig verksamhet, inte minst när det gäller användningen av kemikalier. Det finns skäl att här nämna några av författningsbestämmelserna, dock utan anspråk på fullständighet.

11. Som Miljööverdomstolen har angett, är verksamhetsutövaren skyldig att utföra en egenkontroll. En grundläggande bestämmelse om detta finns i 26 kap. 19 § miljöbalken. I den paragrafen sägs det att den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön fortlöpande ska planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. Verksamhetsutövaren ska också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön. Närmare föreskrifter finns i den tidigare (vid 8) nämnda egenkontrollförfordningen, främst i 5–7 §§. Verksamhetsutövaren ska bl.a. ha rutiner för att fortlöpande kontrollera utrustningen m.m., fortlöpande och systematiskt undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från hälso- och miljösynpunkt, liksom också förteckna de kemiska produkter samt biotekniska organismer som hanteras inom verksamheten och som kan innebära risker från hälso- och miljösynpunkt.

12. Att nämna i detta sammanhang är också förordningen (2008:245) om kemiska produkter och biotekniska organismer. Där föreskrivs bl.a. en uppgiftsskyldighet och anmälningsplikt vid yrkesmässig tillverkning eller införsel, krav på tillstånd vid yrkesmässig överlåtelse av särskilt farliga kemiska produkter och en skyldighet att under vissa förhållanden lämna uppgifter om kemiska produkters och biotekniska organismers skadliga effekter eller egenskaper (3–15 §§, jfr 14 kap. 18 § miljöbalken). Det finns också ett bemyndigande för Kemikalieinspektionen att meddela föreskrifter om sådana kunskapskrav, försiktighetsmått och produktval som avses i 2 kap. 2–4 §§ miljöbalken i fråga om hantering, införsel och utförsel av kemiska produkter, biotekniska organismer och varor (25 §).

13. Miljööverdomstolen har knutit kemikalievillkoret till den unionsrättsliga förordning som brukar kallas Reach (jfr vid 2), i svensk lagstiftning också benämnd kemikalierregistreringsförordningen (14 kap. 3 § miljöbalken). Reach har föranlett förhållandevis omfattande ändringar i svensk rätt från och med den 1 juni 2008, bl.a. av 14 kap. miljöbalken, som handlar om kemiska produkter och biotekniska organismer.

14. Det överordnade syftet med Reach är att genom en harmonisering av reglerna inom unionen säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och miljön samtidigt som den europeiska kemikalieindustrins konkurrenskraft ska främjas (skäl 1–3 och artikel 1, jfr prop. 2007/08:80 s. 47). Rätten att tillverka kemiska ämnen och släppa ut dem på marknaden knyts till ett registreringsförfarande och till en skyldighet för främst leverantörer att lämna information

till mottagaren av ett ämne.

15. Av central betydelse är själva registreringen av ämnet som ska ske hos Europeiska kemikaliemyndigheten efter anmälan av tillverkaren eller importören (artikel 6). Anmälningen ska åtföljas av en närmare angiven information om ämnet som delvis varierar med den mängd av ämnet som hanteras (artiklarna 10 och 12). Bland annat ska informationen avse ämnets tillverkning och en vägledning för säker användning. Anmälningarna ska utvärderas av kemikaliemyndigheten. Det har dock antagits att myndigheten i de flesta fall kommer att kontrollera enbart att anmälningen är fullständig, även om en mer noggrann utvärdering kan bli aktuell (artikel 20.2, a. prop. s. 48, 53 och 137). Tanken är att nationella myndigheter ska genomföra fördjupade utvärderingar av kemiska ämnen. Härutöver gäller enligt förordningen ett tillståndskrav beträffande ämnen med särskilt farliga egenskaper; ämnen kan också bli föremål för begränsningar.

16. Som har berörts i det föregående (vid 14) innehåller Reach ett krav på kommunikation som innebär att tillverkare och importörer ska vidarebefordra information om kemikalierna till mottagare längs distributionskedjan, s.k. nedströmsanvändare som använder kemikalier i sin industriella eller professionella verksamhet (artikel 3.13). Främst ska detta ske genom tillhandahållande av ett säkerhetsdatablad med uppgifter om det kemiska ämnet (artikel 31). Säkerhetsdatabladet ska bl.a. innehålla rubriker som tar sikte på farliga egenskaper, åtgärder vid oavsiktliga utsläpp, hantering och lagring, begränsning av exponeringen/personligt skydd samt fysikaliska och kemiska

egenskaper (artikel 31.6). Överträdelser av artikel 31 kan föranleda straffansvar enligt 29 kap. 6 § miljöbalken (jfr 3 b §). För bristfällig miljöinformation döms bl.a. den som med uppsåt eller av oaktsamhet i fråga om kemiska produkter bryter mot en bestämmelse i Reach genom att låta bli att förse mottagaren av ett ämne eller en blandning med ett säkerhetsdatablad enligt kraven i artikel 31 eller lämna oriktig eller bristfällig uppgift i säkerhetsdatabladet (6 § första stycket 5). Ansvar ska dock inte dömas ut, om underlåtenheten eller den oriktiga eller bristfälliga informationen varit sådan att den inte kunnat försvåra bedömningen av risken för skada på människors hälsa eller i miljön (6 § andra stycket).

17. Det läggs alltså på tillverkare och importörer att ta fram information om kemikaliernas farliga egenskaper och att bedöma de risker som användningen för med sig. Det ankommer sedan på leverantören att vidarebefordra informationen och lämna rekommendationer om användningen till industriella mottagare.

18. Det grundläggande synsättet enligt Reach är att kommunikationen sker ”nedåt” i distributionskedjan. I vissa fall ska dock uppgifter vidarebefordras ”uppåt”. Det blir aktuellt exempelvis då det hos mottagaren kommer fram ny information om ett ämnes farliga egenskaper eller någon annan information som kan ge anledning att ifrågasätta om rekommenderade riskhanteringsåtgärder är lämpliga (artikel 34, jfr också bl.a. artikel 37.4).

19. Reach har trätt i kraft under år 2007. Vissa ämnen kommer dock att fasas

in successivt i det nya systemet fram till år 2018 (artikel 23, jfr om infasningsämnen artikel 3.20).

20. Förhållandet mellan Reach och andra rättsakter regleras i förordningens artikel 2. Där sägs det bl.a. att Reach inte ska påverka tillämpningen av det s.k. IPPC-direktivet (rådets direktiv 96/61/EG om samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar; jfr den kodifierade versionen i direktiv 2008/1/EG). Direktivet omfattar vissa närmare angivna typer av industriella verksamheter och är inriktat på det samlade utsläppet från den särskilda, individuella anläggningen. Bland annat gäller att medlemsstaterna genom ett förfarande med tillstånd och tillståndsvillkor ska se till att verksamheter av det aktuella slaget uppfyller direktivets krav. Direktivet innehåller bestämmelser om bästa tillgängliga teknik och tillståndsvillkoren kan avse bl.a. lämpliga krav på utsläppskontroll med angivande av mätmetod, mätfrekvens och utvärderingsmetod. Bedöms det som lämpligt och motiverat med hänsyn till direktivets syfte, kan tillståndet innehålla andra villkor än de i direktivet särskilt uppräknade. (Artiklarna 4, 5, 8, 9 och 14.)

21. Under förarbetena till miljöbalken antogs det att IPPC-direktivet i dess ursprungliga lydelse skulle vara genomfört i svensk rätt genom balken och dess följdförfattningar (prop. 1997/98:45 del 1 s. 334, jfr dock prop. 2001/02:65 s. 63 ff.).

22. Det bör slutligen uppmärksammas att förhållandet mellan Reach och kunskapskravet i 2 kap. 2 § miljöbalken togs upp under arbetet med 2008 års

lagändringar. Bedömningen var att Reach i vissa fall begränsar tillämpningen av kunskapskravet såtillvida som det inte längre skulle vara möjligt att ställa generella krav på att verksamhetsutövare tar fram kunskap om inneboende egenskaper hos kemiska ämnen. I ett enskilt fall kan det emellertid finnas skäl att av verksamhetsutövaren kräva kunskaper som inte omfattas av Reach; det kan t.ex. vara fråga om en riskfylld verksamhet som bedrivs i ett område känsligt för påverkan. Reach har inte heller ansetts hindra ytterligare krav på data eller utredningar, när det gäller hanteringen av kemikalier i det enskilda fallet, eftersom kraven i Reach är schablonmässiga och inte tar hänsyn till de särskilda förhållandena i en anläggning eller i omgivningen. (Prop. 2007/08:80 s. 68 f., jfr s. 71 f.)

Sammanfattning

23. Det sagda kan sammanfattas på följande sätt i fråga om utformningen av tillståndsvillkor av det slag som nu är aktuellt. Utgångspunkten är att villkoren ska anpassas till den särskilda verksamhet som tillståndet avser. Villkoren har olika funktioner men kan vara ett sätt att föra över allmänt hållna författningsregler till preciserade krav på en viss verksamhetsutövare. Mer detaljerade bestämmelser i författning bör normalt inte upprepas, men de kan behöva kompletteras i något avseende. Till detta kommer att villkoren kan täcka in frågor som inte tas upp i någon författning men där en reglering av verksamheten framstår som befogad. Utformningen ska ske så att det tydligt framgår för verksamhetsutövaren vad villkoret innebär och hur det avgränsats och så att det kan konstateras om en överträdelse har förekommit eller inte.

24. Vad särskilt gäller kemikalievillkoren är det betydelsefullt att de inte ges en statisk utformning som låser fast kraven vid ett visst läge i kunskapsutvecklingen. Det ska också uppmärksammas att en bedömning av verksamhetens inverkan på omgivningen förutsätter kunskaper om såväl inneboende egenskaper hos använda kemikalier som exponeringen av människa och miljö i det särskilda fallet. Vid utformningen av ett kunskapsvillkor finns det inte minst anledning att beakta exponeringsriskerna, eftersom just dessa risker ofta är specifika för den särskilda verksamheten och dess lokalisering och därigenom ligger närmare den egentliga hälso- och miljöeffekten. Om det bedöms påkallat med särskilda villkor i ett visst fall, måste dock kraven vara rimliga (jfr 2 kap. 7 § miljöbalken), något som särskilt måste beaktas om de kopplas till ett förbud att använda vissa ämnen, och skulle exempelvis inte behöva avse kemikalier eller användningar som innebär liten risk för miljön. Villkoren ska också ställas i relation till vad som redan följer av författning.

Bedömning av det uppställda villkoret

25. Det kunskapsvillkor som Miljööverdomstolen har ställt i villkorspunkten 12 bör bedömas mot bakgrund av det anförda.

26. Konstateras kan då att villkoret inte uttrycker någon egentlig koppling till just den verksamhet som bolaget bedriver på Torslandaområdet. Anknytningen till säkerhetsdatabladen enligt Reach innebär att kunskapsvillkoret har fått en schablonmässig utformning. Det låter sig visserligen sägas att behovet

av kunskaper om ett ämnes inneboende egenskaper i och för sig kan vara ganska likartat även i skilda verksamheter. Likväl framstår det som angeläget att villkor utformas efter en bedömning av just den kemikalieanvändning som hör till den tillståndsgivna verksamheten.

27. Villkorskravet att bolaget kontinuerligt ska följa kunskapsutvecklingen vad gäller råvarornas och insatskemikaliernas egenskaper avseende risken för olägenheter för hälsa och miljö saknar den precision som enligt rättsfallet NJA 2006 s. 310 måste krävas hos ett villkor för att det ska kunna konstateras om en överträdelse har skett och om den kan läggas till grund för sanktioner.

28. I linje med vad som har anförts i det föregående (vid 7 och 24) kan det finnas skäl att överväga om det ska gälla några särskilt utformade kunskapsvillkor som avser exponeringen av människa och miljö. En hänvisning till säkerhetsdatablad kan inte anses ändamålsenlig i det sammanhanget. De uppgifter om begränsning av exponering m.m. som ska finnas där, är inte anpassade efter den enskilda mottagarens verksamhet. Som Miljööverdomstolen anført har verksamhetsutövaren visserligen en förhållandevis långtgående skyldighet att genomföra egenkontroll redan på grund av författning. Som helhet framstår dock ett tillståndsvillkor som bygger på Reach i fråga om kunskap om inneboende egenskaper – och som med hänvisning till egenkontrollförordningen inte omfattar kunskap om exponeringen – inte som anpassat till den enskilda verksamheten. Ett villkorskrav på kunskaper om exponeringen kan uppfattas som långtgående, även om det vid villkorskrivningen skulle visa sig praktiskt möjligt att urskilja och avstå från att

reglera ämnen eller användningar med liten inverkan på omgivningen, och ytterst blir det alltid fråga om att bedöma rimligheten i ett krav som övervägs. Det kan också öppnas en möjlighet för tillsynsmyndigheten att medge undantag från kunskapsvillkoret (jfr tredje stycket i det villkor som Miljööverdomstolen har ställt). Tilläggas kan att lagstiftaren synes ha haft ganska avgränsade villkor i åtanke, när det gäller en precisering av kunskapskravet för ett särskilt fall (se t.ex. prop. 1997/98:45 del 1 s. 211 f. om mätningar och andra utredningar, jfr även prop. 2007/08:80 s. 68).

29. Ett villkor som hänvisar till säkerhetsdatablad enligt Reach innebär i och för sig en precisering av det allmänna kunskapskravet. Som Miljööverdomstolen framhållit har skyldigheterna enligt artikel 31 ansetts möjliga att sanktionera genom straff. Villkoret innebär emellertid att också verksamhetsutövaren i sin egenskap av mottagare och nedströmsanvändare kommer att omfattas av skyldigheter som i Reach reserverats för aktörer tidigare i distributionskedjan. Verksamhetsutövaren blir därigenom underkastad ett ansvar som i EU-förordningen lagts enbart på tillverkare, importörer och leverantörer. Säkerhetsdatablad upprättas för vidarebefordran av uppgifter om kemikalierna till senare informationsled. Det uppställda villkoret innebär att bolaget måste ha kunskaper svarande minst mot de uppgifter som krävs i säkerhetsdatablad; i annat fall råder ett förbud mot användning av kemikalierna. En sådan ordning är oförenlig med den grundläggande strukturen i Reach och får därför anses mindre lämplig, oavsett hur därmed förhåller sig ur strikt unionsrättslig synvinkel.

30. Det är också svårt att överblicka konsekvenserna av det uppställda villkoret om kunskaper som utgår från säkerhetsdatabladen. Om kravet främst innebär att säkerhetsdatabladen ska finnas tillgängliga hos verksamhetsutövaren, får det knappast några märkbara verkningar med tanke på den skyldighet (för andra aktörer) att tillhandahålla bladen som redan följer av Reach (jfr dock artikel 31.3) och miljöbalken. Ett villkor med den begränsade innebörden synes inte motiverat. Skulle villkoret emellertid leda till att verksamhetsutövaren ska ta fram informationen på egen hand, när säkerhetsdatablad saknas eller är ofullständiga, kan villkoret vara betungande, särskilt mot bakgrund av att systemet enligt Reach alltjämt är under uppbyggnad och att infasningen av ämnen kommer att pågå fram till år 2018. Det torde också ställa sig svårt att kontrollera efterlevnaden av ett villkor med den innebörden.

31. Det kemikalievillkor som har ställts av Miljööverdomstolen ska därför upphävas. Det bör emellertid ankomma på Miljööverdomstolen att med ledning av vad som har uttalats av Högsta domstolen på nytt behandla frågan om det ska ställas något villkor på kunskaper om kemikalier hos bolaget och hur villkoret i så fall ska utformas.

32. Vid denna bedömning saknas skäl att närmare överväga frågan om Högsta domstolen ska hämta in ett förhandsavgörande från EU-domstolen i det här målet. Innebörden av unionsrätten får i vart fall så långt anses klar att det inte finns något hinder mot varje form av särskilt utformade tillståndsvillkor som rör en viss verksamhetsutövars kunskaper om kemikalier. Detta gäller såväl vid en bedömning av förbudet mot kvantitativa importrestriktioner e.d. enligt

artikel 34 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt som vid en bedömning enligt Reach, vilken förordning enligt artikel 2.4 inte ska påverka tillämpningen av IPPC-direktivet. Det finns inte anledning för Högsta domstolen att nu ta ställning till i vad mån unionsrätten innebär begränsningar vid den närmare utformningen av ett kunskapsvillkor om kemikalier som kan komma att aktualiseras vid målets fortsatta prövning i Miljööverdomstolen.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Leif Thorsson, Severin Blomstrand, Gudmund Toijer (referent), Agneta Bäcklund och Ingemar Persson
Föredragande revisionssekreterare: Lars Olsson